

ODUZIMANJE POSLOVNE SPOSOBNOSTI U CRNOJ GORI

Kosana Beker
Podgorica, 16. jun 2017.

Osobe sa invaliditetom

- KPOSI
- Osobe sa invaliditetom su i one osobe koje imaju dugoročne fizičke, mentalne, intelektualne ili čulne teškoće, koje u interakciji sa raznim preprekama mogu ometati njihovo puno učešće u društvu ravnopravno sa drugima.

Pravna i poslovna sposobnost

- **Pravna sposobnost** je sposobnost ljudskog bića da bude nosilac prava i obaveza, ona se stiče rođenjem i ne može se ograničiti niti oduzeti.
- **Poslovna sposobnost** je sposobnost samostalnog odlučivanja o pravima i obavezama
- Potpuno poslovno sposobna osoba može sopstvenim izjavama volje da preuzima prava, prihvata obaveze i ulazi u različite pravne odnose.

Pravna i poslovna sposobnost

- **Pravilo je da odrasla punoljetna osoba ima i pravnu i poslovnu sposobnost.**
- Pravna sposobnost ne može biti ograničena niti oduzeta
- Prema CG propisima, poslovna sposobnost može biti oduzeta, odnosno, ograničena.
- Punoljetna osoba može biti potpuno ili djelimično lišena poslovne sposobnosti, a postoji i mogućnost produženja roditeljskog prava.

Potpuno lišenje poslovne sposobnosti

Punoljetno lice koje zbog duševne bolesti, duševne zaostalosti ili kojeg drugog uzroka nije sposobno da se samo brine o svojim pravima i interesima potpuno se lišava poslovne sposobnosti.

Djelimično lišenje poslovne sposobnosti

Punoljetno lice koje svojim postupcima ugrožava svoja prava i interese ili prava i interese drugih lica zbog duševne bolesti, duševne zaostalosti, prekomjernog uživanja alkohola ili opojnih sredstava, senilnosti ili drugih sličnih razloga djelimično se lišava poslovne sposobnosti

Produženje roditeljskog prava

Roditeljsko pravo može se produžiti i posle punoljetstva djeteta ako ono zbog duševne bolesti, zaostalog duševnog razvoja ili tjelesnih mana ili iz drugih razloga nije sposobno da se samo stara o svojoj ličnosti, pravima i interesima.

Sud u postupku oduzimanja i vraćanja poslovne sposobnosti **ispituje** da li je punoljetno lice **prema stepenu sposobnosti za normalno rasuđivanje u stanju da se samo brine o svojim pravima i interesima** i odlučuje o potpunom ili djelimičnom oduzimanju poslovne sposobnosti ili vraćanju poslovne sposobnosti (kad prestanu razlozi za potpuno/djelimično oduzimanje poslovne sposobnosti)

Posljedice

Osobama koje su lišene poslovne sposobnosti oduzima se pravo da samostalno donose odluke.

Njima se postavljaju staratelji, koji donose odluke umjesto njih (tzv. zamjensko odlučivanje).

Posljedice

- ✓ ne može da sklopi brak
- ✓ ne može da vrši roditeljsko pravo
- ✓ ne može biti svjedok prilikom sklapanja braka
- ✓ žena lišena poslovne sposobnosti ne može da podigne tužbu za utvrđivanje očinstva niti da dâ izjavu o saglasnosti sa priznavanjem očinstva
- ✓ ne može da usvoji dete
- ✓ ne može da glasa na izborima
- ✓ ...

- ✓ Poslovna sposobnost vijekovima je uskraćivana mnogim grupama, posebno ženama i etničkim manjinama, ali su takve prakse prevaziđene u današnje vrijeme.
- ✓ Osobama sa invaliditetom se u mnogim državama i danas uskraćuje poslovna sposobnost – uskraćuju im se mnoga prava i slobode samo na osnovu činjenice da imaju invaliditet.

- ✓ **Propisi kojima je regulisano lišenje poslovne sposobnosti u Crnoj Gori nisu u saglasnosti sa međunarodnim pravnim standardima u oblasti antidiskriminacije i ljudskih prava.**
- ✓ **KPOSI – ratifikovana još 2009.**

- ✓ Terminologija koja se koristi u zakonu je diskriminatorna i stigmatizirajuća (*duševna bolest, duševna zaostalost, zaostali duševni razvoj*)
- ✓ Pokazuje odnos prema osobama sa invaliditetom u društvu, kao i činjenicu da su osobe sa intelektualnim i psihosocijalnim teškoćama u najvećem riziku da budu lišene poslovne sposobnosti.

Promena paradigme

- ✓ **KPOSI jasno propisano da su osobe sa invaliditetom ravnopravne, da su subjekti prava, a ne „objekti zaštite“ i da se njihova prava moraju poštovati na ravnopravnoj osnovi sa drugima i bez diskriminacije na osnovu invaliditeta.**

Osnovni principi KPOSI

- ✓ poštovanje urođenog dostojanstva, individualne autonomije i samostalnosti, uključujući slobodu vlastitog izbora i nezavisnost osoba sa invaliditetom;
- ✓ zabrana diskriminacije;
- ✓ puno i efektivno učešće i uključenost osoba sa invaliditetom u sve sfere društvenog života;
- ✓ uvažavanje razlika i prihvatanje osoba sa invaliditetom kao dijela ljudske raznolikosti;

Osnovni principi KPOSI...

- ✓ jednake mogućnosti;
- ✓ pristupačnost;
- ✓ ravnopravnost žena i muškaraca;
- ✓ uvažavanje razvojnih sposobnosti djece sa invaliditetom i poštovanje njihovog prava na očuvanje svog identiteta.

- ✓ **Konvencija o pravima osoba sa invaliditetom propisuje da se poslovna sposobnost ne može oduzeti, odnosno, ograničiti samo na osnovu invaliditeta.**

Član 12. KPOSI

Države ugovornice:

- ✓ ponovo potvrđuju da OSI imaju pravo da budu priznate pred zakonom, kao i druga lica.
- ✓ priznaju da OSI uživaju poslovnu sposobnost ravnopravno sa drugima, u svim aspektima života.
- ✓ preduzeće odgovarajuće mjere, kako bi OSI omogućile dostupnost podrške koja im može biti potrebna u ostvarivanju poslovne sposobnosti.

Član 12. KPOSI...

- ✓ obezbijediće da se svim mjerama koje se odnose na ostvarivanje poslovne sposobnosti pruže odgovarajuće i efikasne garancije radi sprečavanja zloupotrebe shodno međunarodnom pravu koje se odnosi na ljudska prava.
- ✓ Takve garancije obezbijediće da se mjerama koje se odnose na ostvarivanje poslovne sposobnosti poštuju prava, volja i prioriteti osobe (umesto “najboljeg interesa”);

Član 12. KPOSI...

- ✓ da ne dođe do sukoba interesa i neprimjerenog uticaja;
- ✓ da budu proporcionalne i prilagođene individualnim okolnostima;
- ✓ da se izriču u najkraćem mogućem trajanju;
- ✓ da podležu redovnom preispitivanju nadležnog nezavisnog i nepristrasnog organa ili sudskog tijela.

Član 12. KPOSI...

- ✓ preduzeće sve odgovarajuće i efikasne mjere kako bi se OSI obezbijedila jednaka prava da budu vlasnici imovine ili da je naslijeđuju;
- ✓ da kontrolišu svoje finansije i da imaju ravnopravan pristup bankarskim kreditima, hipotekarnim zajmovima i drugim oblicima finansijskog kreditiranja;
- ✓ da OSI ne budu lišene svoje imovine nečijom samovoljom.

Opšti komentar br. 1

- **Poslovna sposobnost** je sposobnost osobe da bude nosilac prava i obaveza, da bude priznata kao pravni subjekt pred zakonom (*pravna sposobnost*), kao i da koristi ova prava i obaveze i da joj preduzete radnje budu pravno priznate (*pravno djelovanje*).
- **Mentalna sposobnost** se odnosi na vještine donošenja odluka, koje prirodno variraju od osobe do osobe i mogu biti različite za datu osobu u zavisnosti od mnogih faktora, uključujući faktore sredine i društvene faktore .

Opšti komentar br. 1

- ✓ **Pretpostavljeni ili stvarni nedostaci u mentalnim sposobnostima ne smiju biti korišćeni kao razlozi za oduzimanje poslovne sposobnosti.**
- ✓ Države moraju suzdržati od lišavanja poslovne sposobnosti OSI i imaju obavezu da obezbijede pristup podršci u ostvarivanju poslovne sposobnosti, koja im može biti neophodna za donošenje odluka koje proizvode pravno dejstvo.
- ✓ Podrška mora uvažavati prava, volju i sklonosti OSI i nikada se ne smije pretvoriti u zamjensko odlučivanje.

Opšti komentar br. 1

- ✓ **Mjere zaštite** moraju obezbijediti i zaštitu od zloupotrebe, na ravnopravnoj osnovi sa drugima.
- ✓ moraju obuhvatiti zaštitu od neprimjerenog uticaja, uz poštovanje **prava, volje i sklonosti** osobe, uključujući i **pravo na rizik i greške**.
- ✓ Ukoliko ni nakon značajnih napora nije moguće utvrditi volju i sklonosti osobe, princip „**najboljeg tumačenja volje i sklonosti**“ mora zamijeniti odluke zasnovane na „najboljim interesima“ - nije adekvatna mjera zaštite za odrasle osobe.

Opšti komentar br. 1

- ✓ Kako bi se u potpunosti priznala „**univerzalna poslovna sposobnost**“ - sve osobe, bez obzira na invaliditet ili sposobnost donošenja odluka, posjeduju poslovnu sposobnost, države moraju ukinuti oduzimanja poslovne sposobnosti na osnovu invaliditeta.
- ✓ Obaveza je država da ukinu režime zamjenskog odlučivanja i zamijene ih odlučivanjem uz podršku.

Opšti komentar br. 1

- ✓ **Režim odlučivanja uz podršku** obuhvata raznovrsne mogućnosti podrške koje daju primat volji i sklonostima osobe i poštuju standarde ljudskih prava.
- ✓ Zaštita svih prava:
 - ✓ u vezi sa autonomijom (pravo na poslovnu sposobnost, pravo na jednako priznavanje pred zakonom, pravo izbora mjesta stanovanja)
 - ✓ u vezi sa slobodom od zloupotrebe i zlostavljanja (pravo na život, pravo na fizički integritet).

Pravo na pravično suđenje

- ✓ EKLJP – član 6.
- ✓ **Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza** ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe, **svako ima pravo na pravično** suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim, zakonom ustanovljenim sudom.

Pravo na pravično suđenje

- ✓ **Praksa ESLJP**
- ✓ Pravo na pristup sudu;
- ✓ Pravo na nepristrasan i nezavisan sud ustanovljen zakonom;
- ✓ **Pravo na postupak odgovarajućeg kvaliteta** (pravo na saslušanje u sudskom postupku, pravo na zastupanje; pravo na jednakost u korišćenju procesnih sredstava);
- ✓ Pravo na javnost u postupku, uz mogućnost isključenja javnosti;
- ✓ Pravo na rešavanje pravne stvari u razumnom roku.

Praksa ESLJP

- ✓ *Salontaji-Drobnjak protiv Srbije (36500/05)*
- ✓ *Štukaturou protiv Rusije (44009/05)*
- ✓ *Alajos Kiss protiv Mađarske (38832/06)*
- ✓ *Stanev protiv Bugarske (36760/06)*
- ✓ *X i Y protiv Hrvatske (5193/09)*
- ✓ *Ivinović protiv Hrvatske (13006/13)*
- ✓ *Hadžimejlić i drugi protiv Bosne i Hercegovine (3427/13, 74569/13 i 7157/14)*
- ✓ *Jaroslav Červenka protiv Češke (62507/12)*

CPT posjete Crnoj Gori

- ✓ Konvencija o sprečavanju mučenja i nečovječnih ili ponižavajućih postupaka i kažnjavanja Savjeta Evrope
- ✓ *15-22. septembar 2008. godine*
- ✓ *13-20. februar 2013. godine*

CPT posjeta 2013.

- CPT ponavlja preporuku CG vlastima da preduzmu korake i osiguraju da:
- Korisnici ustanova socijalne zaštite imaju pravo da pokrenu sudski postupak za ispitivanje zakonitosti odluke o smještaju, da su informisani o svojim pravima sa dužnom pažnjom, da imaju pravo na advokata i pravo na saslušanje pred sudom;
- Da sud redovno preispituje odluku o smještaju u ustanovu socijalne zaštite ili da obezbijede da korisnici mogu sami da zatraže u razumnim vremenskim intervalima da sud preispita da li i dalje postoji potreba za smještajem.

CPT posjeta 2013.

- ✓ CPT smatra da može da postoji sukob interesa u slučajevima kada je osoba zaposlena u centru za socijalni rad, postavljena za staratelja korisnika ustanove socijalne zaštite.
- ✓ **CPT preporučuje CG vlastima da preduzmu neophodne mjere kako bi se izbjegao ovakav sukob interesa.**

Popis stanovništva 2011.

- ✓ U Crnoj Gori ima 620.029 stanovnika, od čega su 50,61% žene, a 49,39% muškarci.
- ✓ 11% osoba koje imaju smetnje pri obavljanju svakodnevnih aktivnosti zbog dugotrajne bolesti, invaliditeta ili starosti.

Percepcija položaja OSI - UMH

- ✓ Percipiraju se kao društvena grupa koja je izložena marginalizaciji. Više od polovine građana smatra da je ovo grupa koja je najviše izolovana i čija se prava najmanje poštuju;
- ✓ Preko polovine građana smatra da OSI imaju manje prava od ostalih građana Crne Gore;
- ✓ Skoro 76% građana smatra da OSI nemaju iste potrebe kao drugi građani, već da imaju posebne potrebe;

Percepcija položaja OSI - UMH

- ✓ Preko 71% građana smatra da OSI treba tretirati na isti način kao i ostale građane;
- ✓ Skoro polovina smatra da su OSI diskriminisane svakodnevno u CG društvu, najviše u oblasti rada i zapošljavanja;
- Skoro trećina ispitanika smatra da djeca sa smetnjama u razvoju treba da se školuju u specijalizovanim institucijama;

Percepcija položaja OSI - UMH

- ✓ Ključni akteri u borbi za ostvarivanje prava osoba sa invaliditetom:
 - ✓ porodica (57,7%)
 - ✓ same osobe sa invaliditetom (22,4%)
 - ✓ NVO (12,3%)
 - ✓ ržavne institucije (2,8%).

Lišenje poslovne sposobnosti

- ✓ Vanparnični postupak – odluka o lišenju
- ✓ Upravni postupak – postavljanje staratelja

- ✓ Nema zvaničnih podataka o broju osoba lišenih poslovne sposobnosti u CG

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Portal **Sudovi Crne Gore**
- ✓ Preuzete sve dostupne odluke (lišenje poslovne sposobnosti i produženje roditeljskog prava) iz svih sudova
- ✓ donete od početka 2011. do kraja 2016. godine
- ✓ objavljene na portalu do 5. maja 2017. godine.

Istraživanje sudske prakse

- ✓ broj postupaka koji su vođeni;
- ✓ profil osoba prema kojima je postupak vođen;
- ✓ predlagači pokretanja postupka;
- ✓ razlozi za lišavanje poslovne sposobnosti;
- ✓ odnos broja potpunog i djelimičnog lišenja poslovne sposobnosti;
- ✓ ostvarivanje prava na pravičan postupak pred sudom – da li je osoba prema kojoj se vodi postupak saslušana, da li je imala obezbijeđeno adekvatno zastupanje u postupku i slično;
- ✓ vraćanje poslovne sposobnosti;
- ✓ veza između lišenja poslovne sposobnosti i institucionalizacije.

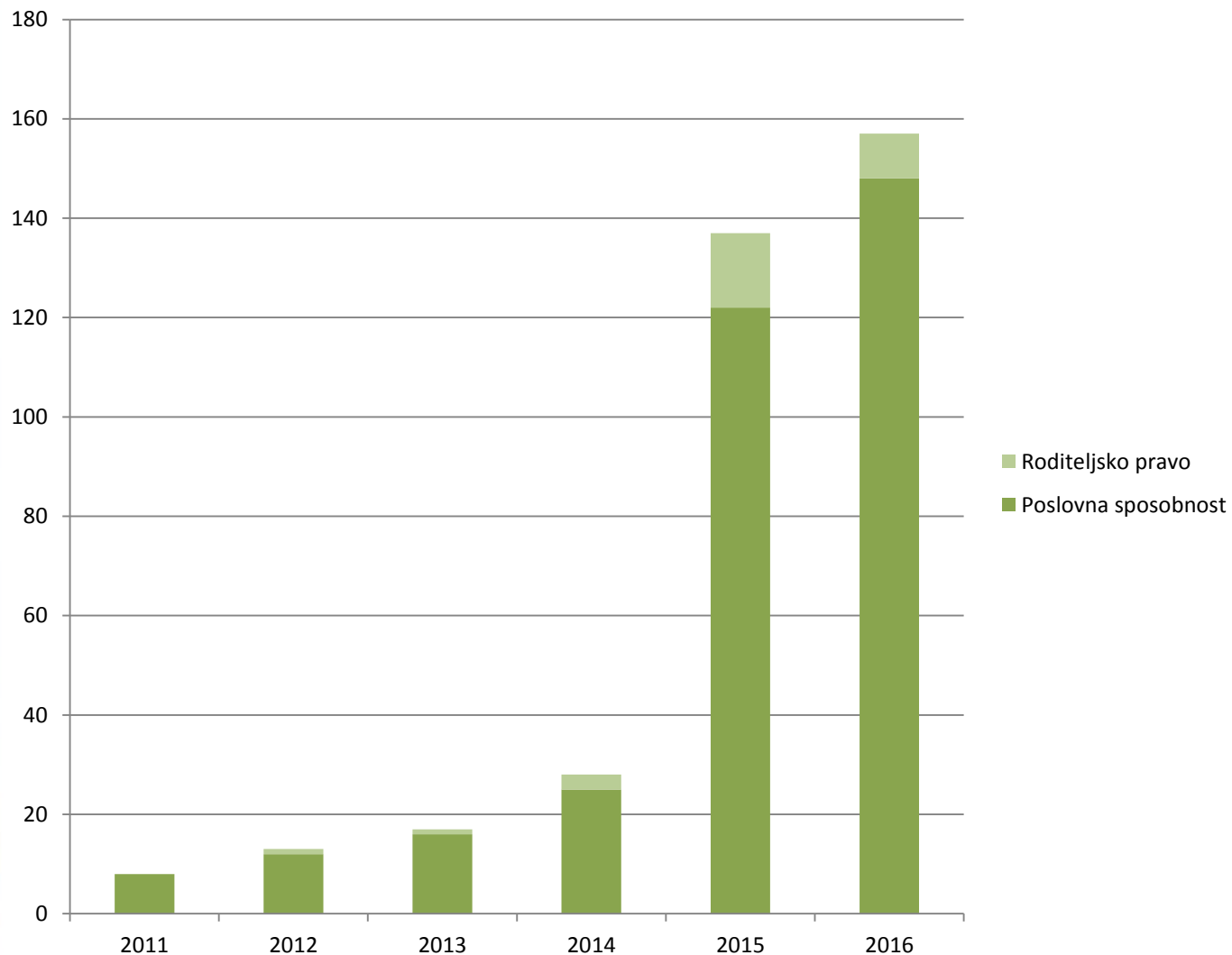

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Ukupno analizirano 361 rješenje
- ✓ Najmanje dostupnih odluka bilo je iz 2011. godine (8), a najviše iz 2015. godine (137) i 2016. godine (158)
- ✓ Najveći broj dostupnih odluka je iz Osnovnog suda u Bijelom Polju (86), Rožajama (81) i Baru (65), dok je najmanji broj dostupnih odluka iz Osnovnog suda u Podgorici i Cetinju (po 3) i Nikšiću (1).
- ✓ 331 lišenje poslovne sposobnosti
- ✓ 30 produženje roditeljskog prava

Istraživanje sudske prakse

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Ukupno 331 rješenja
- ✓ poslovna sposobnost potpuno oduzeta u 284 slučajeve (85,8%)
- ✓ djelimično lišenje u 7 slučajeve (2,1%)
- ✓ u 1 slučaju je vraćena poslovna sposobnost (0,3%)
- ✓ u 39 postupaka (11,8%) – povučeni ili odbijeni predlozi

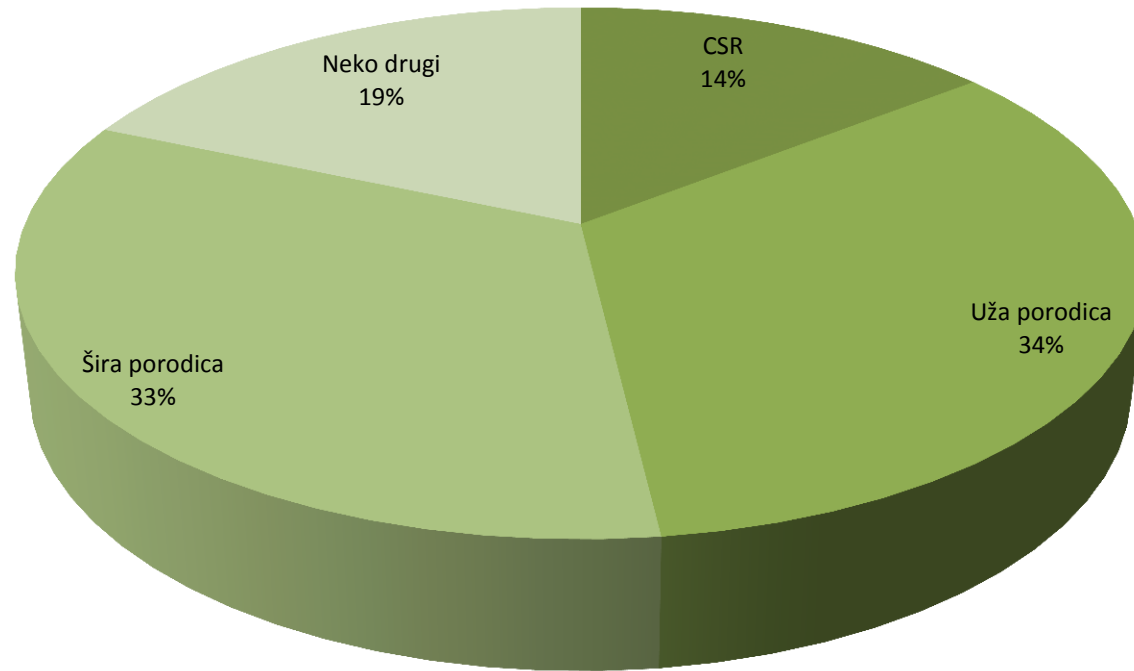
Istraživanje sudske prakse

- ✓ 30 analiziranih rješenja
- ✓ roditeljsko pravo je produženo nad 24 osobe (80%)
- ✓ u 6 slučajeva je predlog povučen ili odbijen
- ✓ nije bilo postupka u kojem je ukinuto produženo roditeljsko pravo.

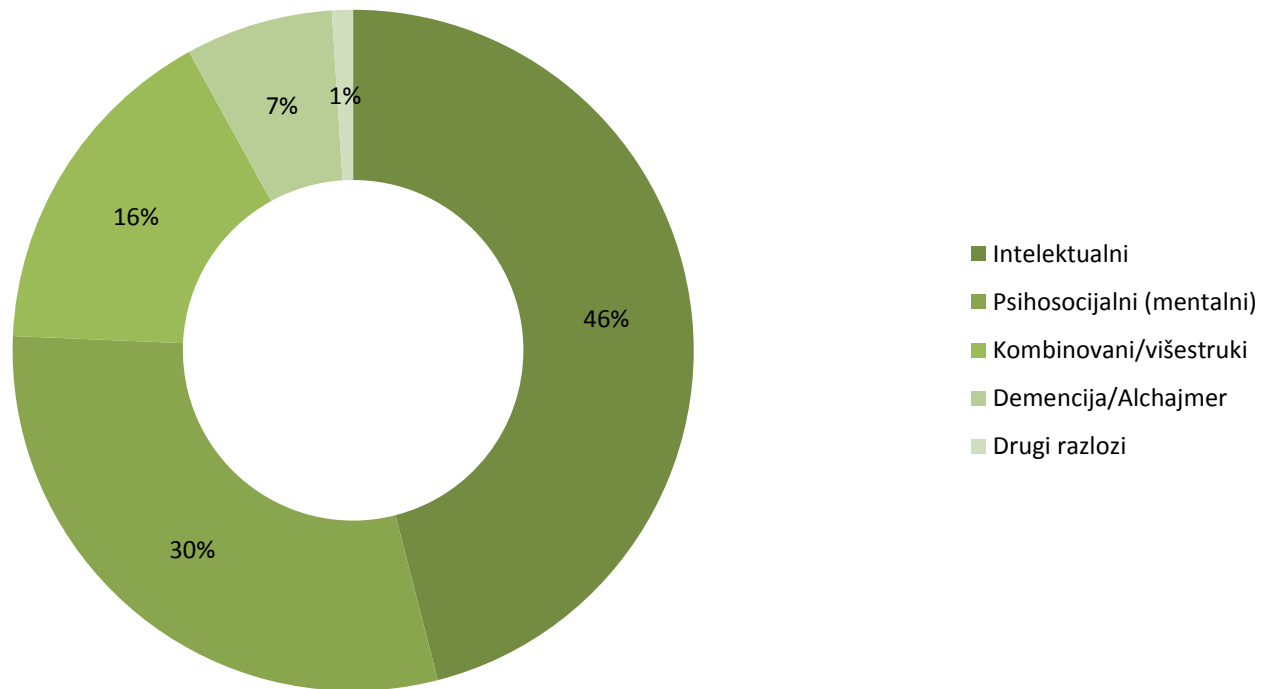
Istraživanje sudske prakse

Predlagač

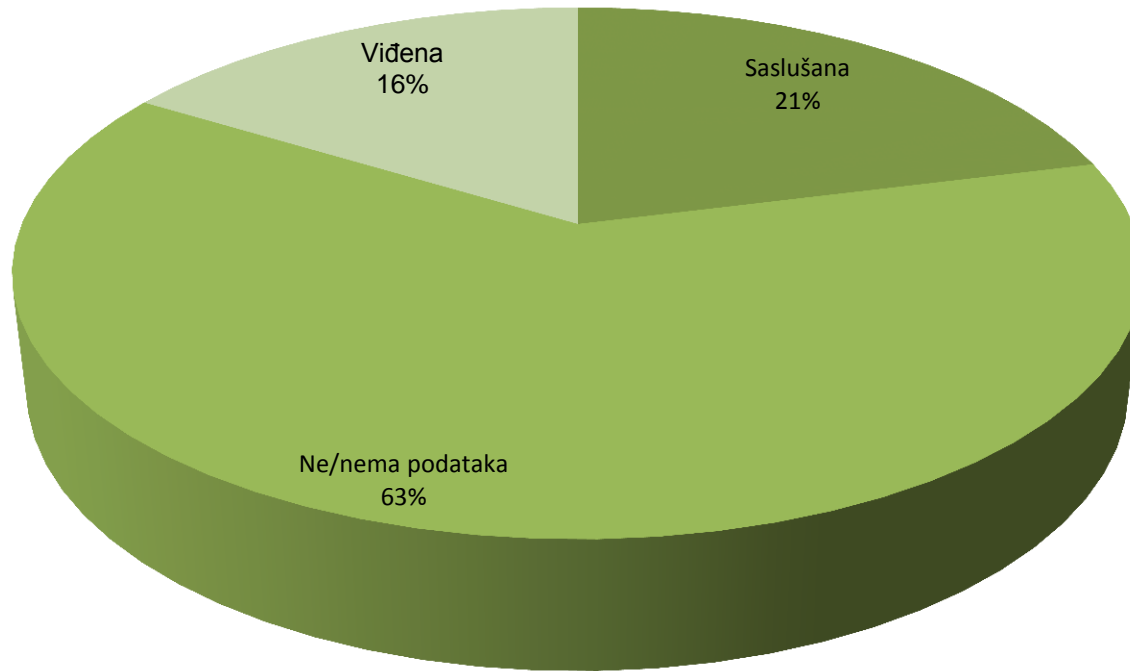
Istraživanje sudske prakse

Razlozi za lišenje - vrsta invaliditeta

Istraživanje sudske prakse

Učešće osobe u postupku

Istraživanje sudske prakse

- ✓ privremeni staratelj (215)
- ✓ u 65 slučajeva – nema zastupnika/ne navodi se
- ✓ advokat – 1
- ✓ u 11 slučajeva osoba je imala zastupnika, ali se nije moglo utvrditi da li zastupnik ili punomoćnik.

Istraživanje sudske prakse

- ✓ 25% postupaka – istorija institucionalizacije
- ✓ 96% slučajeva nije bilo protivljenja predlogu za lišenje poslovne sposobnosti

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Postupci po žalbama
- ✓ Viši sud Podgorica – 4
- ✓ Viši sud Bijelo Polje – 4
 - ✓ 4 – ukinuto rješenje
 - ✓ 3 – odbijena žalba
 - ✓ 1 – odbačena žalba

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Ako postupak nije pokrenuo organ starateljstva, predlog mora da sadrži i podatke iz kojih proizlazi ovlašćenje za pokretanje postupka.
- ✓ Najčešće tvrdnja o srodstvu, bez dokaza
- ✓ Bez dokaza o životu u zajedničkom domaćinstvu
- ✓ 52 postupka – neovlašćeni predlagač (nećak, snaja...) ili se ne može utvrditi u kakvom su odnosu predlagač i protivnik predlagača

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Predlog za lišenje poslovne sposobnosti mora da sadrži činjenice na kojima se zasniva, kao i dokaze kojima se te činjenice utvrđuju ili čine vjerovatnim.
- ✓ U najvećem broju slučajeva uz predlog je dostavljena samo medicinska dokumentacija (invaliditet)
- ✓ Rijetko objašnjenja ponašanja/primjeri da osoba ugrožava sopstvena ili tuđa prava i interese.

Istraživanje sudske prakse

- ✓ U nekoliko slučajeva predlog za lišenje poslovne sposobnosti podnijela je osoba koju je CSR postavio za privremenog staratelja osobi.
- ✓ Ima slučajeva kada se ovlašćeni predlagač obrati CSR sa predlogom za lišenje poslovne sposobnosti, a onda CSR podnese predlog i tu osobu postavi za privremenog staratelja osobi prema kojoj je pokrenut postupak.

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Lice kome se oduzima poslovna sposobnost, poziva se na ročište, osim ako ovo lice, po ocjeni suda, nije u stanju da shvati značaj i pravne posljedice svog učešća u postupku.
- ✓ 21% slučajeva osoba saslušana
- ✓ 16% slučajeva sud je vidio osobu na ročištu.

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Sud kod koga je pokrenut postupak da se neko lice liši poslovne sposobnosti dužan je da o tome odmah izvijesti nadležni organ starateljstva, koji će, ako je potrebno, postaviti tom licu privremenog staraoca.
- ✓ Staralac ne može biti osoba čiji su interesi u suprotnosti sa interesima osobe koja se stavlja pod starateljstvom ili je pod starateljstvom.

Istraživanje sudske prakse

- ✓ U postupku za lišenje poslovne sposobnosti osoba prema kojoj se postupak vodi procesno sposobna – specifična situacija
- ✓ Ako se u postupku kao predlagač javlja centar za socijalni rad, neprihvatljivo je da osobu zastupa stručnjak zaposlen u centru za socijalni rad, što se u praksi često događa.
- ✓ “ročište održano u prisustvu predlagača i protivnika predlagača, čije interese zastupa predlagač”
- ✓ 96% nema protivljenja predlogu

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Sud će lično saslušati lice prema kome se postupak vodi, a ako se nalazi u zdravstvenoj ustanovi, saslušaće ga, po pravilu, u toj ustanovi gdje će održati ročište.
- ✓ Sud može odustati od saslušanja lica prema kome se postupak vodi, samo ako bi to moglo da bude štetno po njegovo zdravlje ili ako saslušanje uopšte nije moguće, s obzirom na duševno ili fizičko stanje tog lica.
- ✓ 60% osoba nije saslušana/nema podataka

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Navode lične osobine, izgled i druge nerelevantne podatke
- ✓ Predrasude, stereotipi i stigmatizirajuća terminologija
- ✓ *ima tup neodređen izraz lica;*
- ✓ *osoba je psihijatrijski slučaj;*
- ✓ *ima intelektualne potencijale na nivou imbecilnosti;*
- ✓ *gojazan; nagluv; ima psorijazu;*
- ✓ *operisano mu je slijepo crijevo; odstranjena joj je cista;*
- ✓ *ne može da brine o sebi jer je slijep;*
- ✓ *nesaradljiva*

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Lice prema kome se vodi postupak za oduzimanje poslovne sposobnosti mora biti pregledano od vještaka medicinske struke odgovarajuće specijalnosti, koji će dati nalaz i mišljenje **o njegovom duševnom stanju i sposobnostima za rasuđivanje**.
- ✓ Vještačenje se vrši u prisustvu sudije, osim kada se obavlja u zdravstvenoj ustanovi.
- ✓ U nekoliko slučajeva – u prisustvu sudije
- ✓ Prekoračivanje ovlašćenja – *treba ga/je potpuno i trajno lišiti poslovne sposobnosti*

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Navode lične osobine, izgled i druge nerelevantne podatke
- ✓ Predrasude, stereotipi i stigmatizirajuća terminologija
- ✓ *ima tup neodređen izraz lica;*
- ✓ *osoba je psihijatrijski slučaj;*
- ✓ *ima intelektualne potencijale na nivou imbecilnosti;*
- ✓ *gojazan; nagluv; ima psorijazu;*
- ✓ *operisano mu je slijepo crijevo; odstranjena joj je cista;*
- ✓ *ne može da brine o sebi jer je slijep;*
- ✓ *nesaradljiva*

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Uglavnom potpuno lišenje poslovne sposobnosti (86%), jedno vraćanje
- ✓ Dijagnoza – invaliditet u dispozitivu
- ✓ Odluke kratke, u proseku 2-3 strane
- ✓ Obrazloženja veoma štura
- ✓ Nedostavljanje rješenja prot.predlagača
- ✓ Odricanje od prava na žalbu (*predlagač i privremeni staratelj odrekli prava žalbe, pa je rješenje pravosnažno danom donošenja - 20-ak slučajeva*)
- ✓ 20 slučajeva – besplatna pravna pomoć odobrena predlagačima

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Predlog za produženje roditeljskog prava podnosi se prije punoljetstva djeteta, ali sud može produžiti roditeljsko pravo i u slučaju kad predlog nije blagovremeno podnijen, ako su u vrijeme nastupanja punoljetstva postojali razlozi za produženje roditeljskog prava.
- ✓ U odluci o produženju roditeljskog prava sud će odrediti da li je lice nad kojim je produženo roditeljsko pravo izjednačeno sa djetetom.
- ✓ Osobi rođenoj 1977. godine, produženo roditeljsko pravo 2015. godine

Istraživanje sudske prakse

- ✓ **Pozitivan primer – Viši sud u Podgorici, odluka po žalbi**
- ✓ Prvostepeni sud, deo obrazloženja rješenja o djelimičnom lišenju poslovne sposobnosti:
„njen stepen inteligencije, duševna bolest-psihoorganski sindrom koji predstavlja lakše dementno stanje, godine života, kao i činjenica da ne zna sa sigurnošću šta je hipoteka i koji je njen pravni značaj, predstavljaju opasnost da protivnica predlagača može ugroziti svoja prava i obaveze, kao i prava i interese drugih lica“.

Istraživanje sudske prakse

- ✓ Viši sud je ukinuo ovo rješenje i u obrazloženju naveo:

*„razlozi koje prvostepeni sud navodi kao razloge za djelimično lišenje poslovne sposobnosti protivnice predlagača, a odnose se na njen stepen inteligencije, koji prvostepeni sud pogrešno izjednačava sa duševnom bolešću, te poznavanje pravnih instituta, kao takvi, osim što odredbom člana 235. Porodičnog zakona nisu ni predviđeni kao razlozi za lišenje poslovne sposobnosti, **uvredljivi su po ličnost protivnice predlagača i nedopustivi za sud, te su kao takvi neprihvatljivi...**“*

Nedostaci u propisima

- ✓ Postoji mogućnost da odrasla osoba bude potpuno ili djelimično lišena poslovne sposobnosti na osnovu invaliditeta – diskriminatorni razlozi
- ✓ Nema alternative lišenju poslovne sposobnosti
- ✓ Nije propisana obaveza suda, organa starateljstva ni drugih učesnika u postupku da uvažavaju mišljenje, stavove i želje osobe sa invaliditetom
- ✓ Odluka suda - na neodređeno vrijeme, ne postoji obaveza periodičnog preispitivanja
- ✓ Vraćanje poslovne sposobnosti : *kada prestanu razlozi zbog kojih je licu oduzeta poslovna sposobnost*

Pre reforme...

- ✓ Prestati sa praksom potpunog lišenja poslovne sposobnosti
- ✓ Uvažavati mišljenje, stavove i želje osobe sa invaliditetom.
- ✓ Izmijeniti diskriminatornu praksu da je samo postojanje invaliditeta dovoljno za pokretanje postupka lišenja poslovne sposobnosti
- ✓ Konsultovati se sa osobom u vezi sa postavljanjem privremenog staratelja i voditi računa o sukobu interesa.

Pre reforme...

- ✓ Sud - ne dozvoliti višestruku ulogu CSR u postupku lišavanja poslovne sposobnosti - izbjegnuti sukob interesa.
- ✓ Ne koristiti mogućnost da osoba bude zadržana u zdravstvenoj ustanovi zbog vještačenja
- ✓ Obavezno saslušanje (pokušaj)
- ✓ Sudija treba da prisustvuje vještačenju
- ✓ Detaljno obrazloženje rješenja
- ✓ Koristiti mogućnost pokretanja postupka za vraćanje poslovne sposobnosti po službenoj dužnosti

Hvala na pažnji!

kosana@beker.rs

